

REGISTERBLAD

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I JÖNKÖPINGS LÄN

NRO06083 HUSKVARNAÅNS JÄTTEGRYTOR

Kommun: Jönköping (80)

Kartblad: 7ESV

Areal: 1,3 ? ha

Naturgeografisk region: 13 Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens centrala och östra delar

Kust/havsregion: -

Regionindelning för sjöar och vattendrag: -

Agrara kulturlandskapsregioner: -

Landskapsform: Vågig bergkullterräng med relativ höjd över 100 m.

Riksvärde

Erosionsformer i berg	Jättegryta
-----------------------	------------

Värdeomdöme: Ett flertal jättegrytor av olika storlekar inom i huvudsak 5 områden knutna till Huskvarnaåns numera torrlagda fallsträcka i Huskvarna. Jättegrytorna har bedömts vara av främst postglacialt ursprung. Den största grytan har en diameter på 3,4 m.

Huvudkriterier: A, E

Förutsättningar för bevarande: Bevarandet av området kräver att det skyddas från bergtäkt, väganläggningar eller andra anläggningar och från bebyggelseexploatering.

Säkerställande: -

Områdets huvuddrag: Inom Huskvarnaåns numera i mestadels torrlagda fallsträcka finns inom fem olika lokaler i den recenta flodfåran jättegrytor av alla storlekar. En del är mycket väl utformade medan andra är ojämna och diffusa. De flesta jättegrytorna finns i fallen och i lå om uppstickande partier, men några av dem är belägna på plan håll eller i lovart (framför uppstickande partier). Åtminstone tre av jättegrytorna har tydligt utbildade spiralformer längs väggarna s.k. spiralgrytor. Andra typer av jättegrytor inom området är hörngryta, lägryta, lovartsgryta och planhällsgryta.

Vid kraftverksdammen i Jutaholm finns två s.k. hörngrytor intill varandra lätt synliga från vägbron.

Vid Jutafallet finns 14 jättegrytor av olika storlekar karterade såväl uppströms som nedströms fallet. En av jättegrytorna är en välformad spiralgryta.

Strax nedströms gamla Husqvarnadammen finns två av de större grytorna inom området. Den största har en diameter av 3,4 m.

Slipstensfallet är det högsta fallet inom området med en höjd av 21 m. I fallet ligger fem grytor och ett s.k. kolkbäcken. Tre av jättegrytorna är välutbildade och mäter stora djup. Kolkbäckenet är

mäktig bildning bestående av två stora skålar. Väggarna är välslipade och har en höjd av ca 5 m och en bredd på ca 12 m. Bäckenet avvattnas genom en rännformad grytbildning som benämns skvaltråg.

I anslutning till Rosendalsfallet finns den på jättegrytor tätaste lokalen i området i en mera förskiffrad berggrund. Strax nedströms den s.k. turistbron finns tio relativt små jättegrytor inom ett begränsat område.

Ytterligare tre jättegrytor finns ovanför själva fallet. I den nordvästra delen av fallet ligger 11 jättegrytor relativt lätt tillgängligt. Långt ner i fallets nordvästsida finns en stor och välformad jättegryta. I den sydöstra delen av fallet finns 11 jättegrytor delvis belägna på brant sluttande berghäll.

Jättegrytorna har bedömts (Wahlgren 2000) helt eller delvis vara postglaciala bildningar. Avsaknad av morän och glaci-fluvialt material i jättegrytorna samt deras placering endast i den åfåra som fanns före regleringen av vattendraget talar för detta.

Anmärkningar: -

Referenser:

Bergenblad H, 1953: Jättegrytor i Huskvarnafallen, Från utgrävningar 1951, Vår hembygd VI, Huskvarna hembygdsförening 1953.

Rodhner L, 1975 : Jättegrytor i Huskvarnafallen, Hakarps hembygdsförening, Krönika 1975.

Svantesson S-I, 1985: Beskrivning till jordartskartan Jönköping SV, Sveriges Geologiska Undersökning, Uppsala.

Wahlgren A, 2000: Jättegrytorna i Huskvarnaån, Examensarbete i naturgeografi, Umeå Universitet. Länsstyrelsen i Jönköpings län Meddelande 2001:9.